

## **Resumé**

Protože Ježíš stavěl dítě jako vzor přijetí Božího království, lidé se v každé době dějin křesťanského myšlení snažili postavit si před sebe samotného Ježíše jako vzor duchovního dětství. Dělo se tak prostřednictvím literatury, liturgické oslavy svátků dítěte Ježíše, výtvarných zobrazení i lidových tradic. V tomto snažení má původ kult dítěte Ježíše.

Tato práce odvozuje svou formu především z projevů kultu dítěte Ježíše v české poezii. Formativními jsou pro ni především básníci Fridrich Bridel, Adam Michna z Otradovic, Jiří Karásek ze Lvovic a Jan Zahradníček. Tito básníci ve svých pracích ztvárnili téma Ježíšova dětství a jeho kultu nejvýraznějším způsobem v dějinách české literatury. Osnova této práce je proto uspořádána se zvláštním zřetelem k jejich dílu a klade si jako jeden z úkolů vyzdvihnout toto dílo a upozornit na něj.

Zdařilost různých pokusů o ztvárnění Ježíšova dětství má v jednotlivých případech různou hodnotu. Z raných dob církve se kromě evangelií dětství, tak, jak je zaznamenali evangelisté Matouš a Lukáš dochovaly také dvě apokryfní evangelia dětství, a to Protoevangelium Jakubovo a Pseudo-Tomášovo evangelium dětství. Protoevangelium Jakubovo pojednává o skutečnostech, které předcházely narození Ježíšovu. Vychází často z lukášovské tematiky, avšak oproti Lukášovu evangeliu vykazuje podstatně vyšší literární úroveň. Mezi apokryfními evangelií se dá označit za perlu.

Jinak však je tomu s Pseudo-Tomášovým evangeliem dětství, které valnou literární hodnotu nemá a je spíše historickou kuriozitou. Jeho obsah je naivní představou o Ježíšově dětství, kde Božská všemohoucnost překrývá lidský charakter Ježíšův a proto se zde setkáváme s Ježíšem jako s dítětem popudlivým a mstivým, které je povznešeno nad jakoukoliv lidskou morálku, a proto jsou příběhy Pseudo-Tomášova evangelia často poněkud krutá.

Látka Protoevangelia Jakubova a Pseudo-Tomášova evangelia pronikla do středověké legendické literatury prostřednictvím literárního padělku, tzv. Pseudo-Matoušova evangelia, pozdní latinské kompilace z 8.–9. století. Ve středověku podstatně ovlivnila mnohá díla, jak literární tak výtvarná.

Vývoj kultu dítěte Ježíše byl určován také mystickou literaturou a to obzvlášť spisem svatého Bonaventury *De quinque festivitatibus pueri Jesu*. Tento spis navazuje na dílo svatého Augustina a na spiritualitu svatého Františka z Assisi, která se vyznačovala silným zniterněním prožitku událostí Kristova života a smyslem pro jejich nové zpřítomnění. V tomto duchu napsal Bonaventura svůj spis o pěti svátcích dítěte Ježíše. Zbožná křesťanská duše je zde Kristovou

duchovní matkou, která jej má počít, porodit, dát mu jméno, adorovat jej spolu se třemi králi a nakonec jej nabídnout v chrámu nebeskému Otci. Bonaventura toto zbožné rozjímání vhodně zasazuje do praktického života křesťanova a tím z něj činí neobyčejně inspirativní duchovní četbu.

Pro kult dítěte Ježíše je samozřejmě nejvíce příznačná oslava jeho narození o vánocích. Vánoční liturgii a jejímu ohlasu v prožívání události inkarnace se v této práci věnuje velká pozornost. Jedná se zde především o popis evangelní zprávy od sv. Lukáše v konfrontaci s pozdějšími pokusy o zpřítomnění této události především v protoevangelium Jakubově, v počínání svatého Františka na hoře Greccio, kde František nechal postavit první jesličky a samozřejmě v tradici stavění betlémů v novověku. Pozornost je zde věnována také svátku Epifanie, který byl na východě původním svátkem narození Páně.

S vánoční oslavou narození Páně úzce souvisí také obliba milostných sošek dítěte Ježíše. V českém prostředí je nejznámější Pražské Jezulátko, pocházející ze Španělska, které věnovala pražským karmelitánům Polyxena z Lobkovic. Této sošce bylo postupně připisováno mnoho zázraků, zejména záchrana Prahy při obléhání Švédy roku 1639. Pražské Jezulátko se stalo velmi populárním v Čechách i na celém světě.

Práce se dále zabývá pokusy o restauraci Ježíšova dětství, o které se pokoušeli křesťané v každé době. O realitě tohoto dětství máme dnes jen jedinou zprávu a tou je Lukášovo vyprávění o dvanáctiletém Ježíši v chrámu. Na základě informací z evangelia a na obecných historických informacích o životě v Palestině Ježíšovy doby se někteří badatelé odvažují k pokusu, shromáždit realie Ježíšova dětství do souhrnného celku. Předmětem tohoto popisu je souhrn představ, jak asi mohl malý Ježíš vnímat svou identitu Mesiáše židovského národa a Syna Božího.

Konečná fáze práce se zabývá problematikou duchovního dětství, které Ježíš položil před své učedníky jako ideál. Tento fenomén je zde zkoumán na základě současné biblické exegeze a na příkladu vnímání tohoto požadavku dvěma různorodými světicemi karmelitánského řádu – Terezií z Lisieux a Edith Stein. Napětí mezi požadavkem být jako děti a požadavkem dospělé rozhodnosti pro následování Krista vytváří rozsáhlé pole pro polemiku. Zvláštní aspekt této polemiky spočívá ve skutečnosti, že vědomí dětinské závislosti na nebeském Otci vedlo obě jmenované k dospělému a odvážnému přijetí jejich osobního údělu až za hranice smrti.

Závěrečná část obsahuje východiska tématu. Je zde zdůrazněna láska k bližním a spiritualita rodin, podle důrazů v kázání papeže Benedikta XVI. u Pražského Jezulátka 26. 9. 2009. Dále pak je zdůrazněna symbolika dítěte Ježíše jako obrazu dětství vůči nebeskému Otci, ze kterého vyplývá skutečnost hodnoty každého člověka a mezilidského bratrství.